

fra Georgien

Herkomstsikkerhed på frø fra Georgien

Af Niels Arp-Hansen, Levinsen Skovfrø A/S

Flere har opfordret mig til at forklare, hvordan vi i Levinsen Skovfrø sikrer, at det frø, vi leverer, er ægte, og svarer til det angivne navn.

For det første

kontrollerer Plantedirektoratet alt vort frø samt vores papir- og arbejdsgange. I samme procedure udsteder direktoratet et dansk herkomstbevis, og vi har i den forbindelse aldrig fået anmærkninger.

For det andet

er jeg personligt, sammen med min kone Arnild og vores driftsleder Jacob Larsen, direkte involveret i kontrollen af høstmulighederne, høst, oprensning af koglerne (klængning) og transport siden høståret 1993. Vi satte denne ekstra kontrol i gang, fordi de foregående år – ikke mindst 1992 – forekom mig i forskelligt omfang at være kaotiske og fejlbehæftede, men det vender jeg tilbage til senere. Senest har Jacob været i Georgien under høst og klængning i 2001.

Rensning af frø i november 2001 i landsbyen Tlugi. Hvor det er muligt, lægger vi helst arbejdet lokalt for at støtte landsbyen. Frøkvaliteten lider ikke under, at vi bruger primitive metoder og lokal arbejdskraft.

For det tredje

har vi lige siden åbningen af det gamle Sovjetunion holdt fast ved vor samarbejdspartner, familien Titskishvili, som består af far, mor og datter. Ann, der nu er 26 år, oversætter fra engelsk til georgisk, og der opstår ikke "fejl", fordi tolke ofte bliver "grikske", og vil overtage forretningen. Ann har i øvrigt været et uddannelsesår på Den Internationale Filmhøjskole i Æbeltoft. Faderen, Jumber, har været en periode i Danmark, hvor han har været i lære hos Jacob for at få lært klængning og rensning med videre samt vigtigheden af at holde styr på provenienserne. Hans høst- og arbejde med klængningen er i dag fuldt på højde med danske forhold. Moderen, Lilli, der siden 1970'erne har været leder af det officielle georgiske analyselaboratorium, kontrollerer kvaliteten. Alt officielt frø fra Georgien går gennem Lilli's laboratorium, og hun ved, hvad der er foregået i hele hendes embedsperiode. Laboratoriet hører i dag under Skovbrugsdepartementet.

Gennem mine mange rejser til Georgien har jeg lært landets indbyggere at kende

som fuldt så troværdige som danskere – ikke mindst vor samarbejdspartner, som alene handler med os.

For det fjerde

følger jeg løbende op på, hvordan planterne fra vort frø udvikler sig. Indtil videre har der ikke været noget at bemærke.

I forbindelse med det sidste punkt kan man generelt konstatere, at den genetiske variation i kulturer med Ambrolauri er større end ønskeligt. Jeg mener, at det primært skyldes, at Ambrolauri/Tlugi med flere er oprindelige naturskove, hvor den genetiske variation ikke er blevet nævneværdigt indsnævret af menneskelig indgriben. Dette vil være tilfældet for en traditionel frøavlsbevoksning. Ofte hører man, at "gammeldags" Ambrolauri var meget bedre. Jeg tror, at det er en erindringsforskydning parret med et stærkt stigende krav til udbytte og kvalitet.

Efter min vurdering er hovedparten af frøet fra Georgien gennem de sidste 10-12 år høstet i Ambrolauri og Borshomi. Derfor må en ganske stor del af kulturerne være ægte, og jeg tror derfor, at drømmen om den "gammeldags" Ambrolauri er urealistisk.

Den genetiske variation er vanskelig at indsnævre lokalt, og det har kun ringe betydning at begrænse sit indsamlingsområde til for eksempel 1 ha i stedet for 50 ha af en sådan naturskov. Vi har ganske vist siden høsten 1993 søgt at begrænse og selv kontrollere vor indsamling i Ambrolauri til det "centrale, nedre" område i Tlugi, og fra høståret 1996 med præcisering på afdelingsniveau, også i Borshomi. Plantedirektoratet har ikke tilladt, at disse oplysninger bliver videregivet på de danske herkomstbeviser, men de er til rådighed i arkiverne.

**Arnild og Niels
Arp-Hansen
med familien
Titskishvili til
Anns bryllup i
Georgien.**

Den langsigtede løsning på problemet med variationen i plantematerialet kommer fra de allerede anlagte frøplantager, hvoraf Levinsen Skovfrø står for ca. 15 ha. De kortsigtede løsninger er, dels på bedst mulig vis at dyrke de allerede anlagte kulturer, og dels at forbedre kontrollen og indsnævre indsamlingsområderne. Alle danske aktører indenfor frø ser da også ud til at være i gang med det. Imidlertid vil det næppe få den ønskede effekt, fordi den naturlige variation er så stor.

Eksemplerne

I øvrigt er det min vurdering, at de fleste fejl er begået af vesteuropæere eller på deres

initiativ! Jeg kan i den forbindelse nævne to eksempler:

Høståret 1992

var lille og frøkvaliteten ringe i Georgien. I 1991 havde høsten været enorm og meget frø lå over, men havde tabt spireevne. Samtidig var der i Danmark og Frankrig i 1992 en rigtig god høst, men dette frø var vanskeligt at sælge. Imidlertid dukker der pludseligt i april 1993 en del frø fra Ambrolauri op, samtidig med at det danske frø var forsvundet! I juni spirede nogle marker fantastisk godt, andre spirede som var de en blanding af helt dødt frø og meget vitalt frø, mens en del marker slet ikke spirede. For mig var

logikken enkel, og jeg kender da også et par planteskoler, der fræsede deres bede med dette frø ned.

Høståret 1998

er aktuelt netop nu, hvor planterne er 3 år gamle og klar til anvendelse. Overfor vores kunder har jeg tidligere i brev af 14. oktober 1998 skrevet mine bemærkninger om sagen (figur 1).

Havde frøhandlere, planteskoler og juletræsdyrkere – og vel også Plantedirektoratet – hver for sig og tilsammen vist mere "rettidig omhu" og mådehold, var mange problemer undgået.

Figur 1: Gengivelse af brevet af 14. oktober 1998.

